

Siðsøga

við Óla Jacobsen

KVINNUR Í KOMMUNUSTÝRI:

TANN FYRSTA
VARÐ VALD Í 1918

TAÐ ER LÍTIÐ SKRIVAÐ UM KVINNUR Í KOMMUNUSTÝRUM, MEN HER SKAL GEVAST EITT ÍKAST

Í røðini við Jógvan Christiansen varð sagt, at kona hansara, Poula, helst var fyrsta kvinnan uttan fyri Havnina, sum var limur í einum kommunustýri. Viðhvørt kann tað vera hent at siga nakað, sum ikki er púra rætt, tí nú vita vit um triggjar aðrar.

Hetta verður ikki sagt fyri at taka nakað frá Poulu. Tey, sum kenna hana, bera Poulu, at hon var ófør.

Her skulu umrøðast aðrar triggjar kvinnur, sum hava verið slóðbrótarar á hesum økinum.

Johanna Mortensen

Tann fyrsta kvinna, vit vita um, er Johanna Carolina Mortensen f. Poulsen, fødd í Skopun 10.11 1865.

19 ára gomul fór Johanna á læraraskúla í Havn og tók prógv í 1887. Hetta var fyrstu ferð kvinnur fingi prógv frá hesum skúla.

Sum tað varð sagt í eini afturlítandi grein í Dimmalætting:

“Tað er hetta árið, at konufólk troka seg inn á læraraðkið hjá mannfolkunum, og tað var ikki við mykindum. Heilar fimm av tí veikara slagnum móti einum sterkum fáa prógv frá læraraskúlanum”.

Hon gjørdist fyrst lærari í 8 ár við kommunuskúlan í Quillingsgarði í Havn. Hon var avhildin bæði av børnum og foreldrum, sum eisini góvu hetta til kennar, tá hon segði skúlanum í Havn farvæl.

Tá sunnudagsskúli byrjaði í Havn í 1894 gjørdist hon fyrstodukvinna saman við C.C. Danielsen, sparikassastjóra, og her gjørdi hon eitt arbeiði, ið var høgt met. Í 1895 giftist hon við Daniel Johan Mortensen, skipara, føddur í Froðba 3.9. 1868. Tá flutti hon til Tvøroyri, har tey búsettust við Silána.

Hon tók eisini lut í almennum starvi og sat eitt skeið sum limur av sóknarstýrinum í Froðbiar sókn., ivaleyst fyrsti kvinnuligu sóknarstýrslimur í landinum. Privatskúlaarbeiðinum helt hon á við til stutt áðrenn hon doyði hin 3.11 1930.

Ummæli frá lögmanni

Kristian Djurhuus, sum seinni gjørdist lögmaður, var granni hjá Johonnu, og hann skrivur um hana í sínum endurminningum:

“Ved skoleleårets begyndelsen omkring 1. September 1925 kom Johan [sonurin, seinni skrivstovustjóri í landsstýrinum] i Skole hos Johanne Mortensen. Hun var ungdomsveninde af min moder. Johanne Mortensen var en dygtig lærerinde og forstod både at bibringe børnene gode skolekundskaber og at holde god orden. Hun forstod at indgyde børnene tryghed. Læreren holdt meget af Johan og talte ofte om, at han havde en så smittende latter, at det virkede helt oplivende.

Minningarorð í Føroyatíðindi

En Uge før sin 65 aarige Fødselsdag døde fru Johanne Mortensen paa Hospitalet i Thors-havn. Hendes Sygeleje var kun kort, men ingen der kendte Fru Mortensen vil kunne være i tvivl om, at hun i Virkeligheden længe havde været syg og lidende, og at det kun var hendes sjældne Karakterstyrke og Energi, der gjorde, at hun ikke for længe siden havde givet op overfor sin Sygdoms tunge Byrde. Selv efter at denne, en pinefuld Kræftlidelse, helt havde taget overhaand, og der kun var Døden tilbage for hende, holdt hun sig stærk og rolig – til det sidste beskæftiget med sine nærmestes Fremtidslykke. Hun døde som hun havde levet, frygtløs med Hensyn til sig selv og af hele sit Hjerte omsorgsfuld overfor andre.

Men fru Johanne Mortensen var ikke blot fra Karakterens Side et betydeligt Menneske – hun ejede også megen Klogskab og paa mange forskellige Maader fik hun Betydning for Trangisvaag, hvor hele hendes Livsgerning faldt. Levende optaget deltog

Bekendtgørelse.

Herved bekendtgøres, at nedenstaaende Kandidatlistor er indleveret til Valgævnet for Frodebo Sogns Komraune:

Valgliste A:

1. Tømrer Daniel Johan Sfrøm, Trangisvaag.
2. Politibetjent Martin Christiansen, Tveraa.
3. Lærerinde Johanne Mortensen, ibd.
4. Stenarbejder Niels Peter Vang, Frodebo.
5. Fyrpasser Hans Jacob Poulsen, Ørdevig.

Trangisvaag, den 19. Januar 1918.

Stillere:

Skibsfører Joen Olsen. Tømrer Thomas Michael Strøm.
Fisker Johan Mathæus Joensen. Tømrer Hans Jac. Lindberg.
Navigator Ole Johan Frederik Wiberg.
Navigator Poul Johannes Joensen. Skibsfører Michel Nielsen.
Arbejder Morten Joensen. Fisker Joen Magnus F. Poulsen.

Ein kvinnusøgulig lýsing við kvinnu á listanum

for de yngre Børn, og i mange Tilfælde blev det saaledes to Generationer, som hun kom til at yde sin Indflydelse paa. Denne Lærergerning, som de fleste vel i Længden vilde have fundet uhyre trættende, hang hun i den Grad ved, at hun, selv efter at være bleven gammel og syg, slet ikke kunde tænke sig at undvære den. Grundlaget for hendes Indflydelse paa Børnene var altsaa gjort i hendes store Kærlighed til disse – og findes der forøvrigt noget andet Grundlag, hvorpaa der kan ydes Indflydelse paa Børn? Men i Kraft af hendes Personlighed blev det en Indflydelse, der sikkert for manges vedkommende kom til at veje megen senere mekanisk Kundskabstilegnelse op. Hun og Børnene hørte sammen, de følte sig trygge ved hende, fordi de med Barnets sikre instinkt følte, at hun virkelig vilde dem vel, og for hende var Skolen bleven en Del af hendes Liv. En lykkelig Skole var den ude ved Silá – inde i Skolestuen. Fru Mortensens hjertelige Interesse og Indfølelse med Børnene, den intet uspolet Barn kunde finde paa at krænke og i Frikvartererne udenfor: Haven og den smukke Natur. Lykkelig det Barn, hvis første Skridt udenfor Hjemmet blev ledet til hende, og – af Sorg og Modgang tiltrods – lykkelige fru Mortensen, der formaaede at Skabe dette!

De, der lærte hende at kende, vil aldrig glemme hende.

hun paa forskellige Maade i Byens Liv, var saaledes en Periode medlem af Forstanderskabet – det første og hidtil det eneste kvindelige Medlem. Men størst Betydning fik hun gennem sin Lærergerning.

I 44 Aar holdt fru Mortensen Skole

H.T. (helst Herluf Thomsen, keypmaður)

Til hetta søguliga kommunuvalið í Froðbiar sókn í 1918 vóru fyra vallistar. Á vallista A vóru hesi valevni:

Tømrer Daniel Johan Strøm, Trangisvaag
Politibetjent Martin Christiansen, Tveraa
Lærerinde Johanne Mortensen, Tveraa
Stenarbejder Niels Peter Vang, Frodebo
Fyrpasser Hans Jacob Poulsen, Ørdevig

Tá bar vist bert til at atkvøða fyri listanum. Hetta merkir, at tá ið Johanna er vald sum nr. 3 á listanum, hevur hesin listin fingið valt minst trý umboð og er helst blivin størsti flokkur. Men Føroyatíðindi, sum varð givið út á Tvøroyri, sigur einki um úrslitið av valinum.

Fýra ár seinni stillar Johanna ikki upp aftur. Og tá er einki konufólk millum valevnini ella stillarar.

Katrina Sofía Anthoniussen, Fuglafirði

Hon var fødd 14.1. 1883 og giftist í desember 1905 við Reinhold Anthoniussen úr Húsavík. Men tey fingi ikki langa tíð saman. Longu 11. apríl 1906 doyði hann av einum skaðatilburði umborð á fuglfjarðaskipinum Mazeppu.

Sofia varð tá biðin um at fara til Danmarkar at læra til jarðamóður. Tað var ikki óvanligt, at einkjur gjørdu hetta fyri at fáa ein vinnuveg. Hon varð útlærð 30. august 1909 og fekk starv í Fuglafirði 1. september sama ár.

Tað er kent, at hon fyrst í tjugunum í kjallaranum hýsti Frelsunnarherinum, sum eisini hevði eitt “Sailors Home” har. Seinni ella kanska partvíst samstundis hevði tann tá nýggja brøðrasamkoman innivist hjá jarðarmóðrini, áðrenn hon fekk síni egnu høli, Siloa. Sofia var eisini í Brøðrasamkomuni.

Hon varð annars kend fyri at vera ein ógvuliga avgjørd kvinnu, sum vildi hava ordan í viðurskiftunum.

Sofia varð limur í kommunustýrinum í Fuglafirði 1941-1945, og her lá hennara partur ikki eftir.

Heilsuviðurskifti lógu henni nógv á sinni, og hon gjørdist formaður í heilsunevndini. Í hesum starvi var tað millum annað hennara uppgáva at fáa innilokað køstarnar í bygdini.